

Izjava gospodina Wijnholdsa o Republici Hrvatskoj
Sastanak Izvršnog odbora
5. kolovoza 2002.

Kao i obično, članovi Misije nepristrano su i točno opisali stanje u hrvatskom gospodarstvu. Zahvaljujem članovima Misije na njihovoj savjetodavnoj ulozi, koju hrvatske vlasti iznimno cijene.

Opći izgledi

Prošlogodišnji makroekonomski rezultati bili su dobri, unatoč nešto lošijoj situaciji u okolnim zemljama i nekim nepredviđenim zastojeima u provedbi politike. Hrvatska je u nekim najvažnijim područjima postigla bolje rezultate od predviđenih, gospodarski rast bio je veći od 4 posto, inflacija niža od 3 posto, a međunarodne pričuve povećale su se za gotovo 1,2 mlrd. USD. Važno je napomenuti da je dobar gospodarski rast postignut nakon značajne financijske konsolidacije, što znači da je privatni sektor postigao odlične rezultate. Dopustite mi da u vezi s navedenim spomenem činjenicu da je, po prvi put od početka tranzicije, prošlogodišnji ukupni saldo neto dobiti/gubitka hrvatskih poduzeća bio pozitivan. U području strukturnih reformi rezultati su bili nešto lošiji jer su složenost planiranih reformi i politička nestabilnost u zemlji uzrokovali zastoje u provedbi. Ipak, postignut je umjeren napredak te je *stand-by* aranžman uspješno proveden u proljeće 2002.

Dobri makroekonomski rezultati postižu se i ove godine. Stopa rasta u prvom tromjesečju (4,6) predstavlja ugodno iznenađenje, pogotovo s obzirom na predviđanja analitičara da će se usporavanje rasta, koje je počelo u posljednjem tromjesečju 2001., nastaviti u prvoj polovini ove godine. Analitičari sada revidiraju svoja predviđanja i nema više sumnje da će se u 2002. postići rast od 3,5 posto. Pitanje je jedino može li se postići rast od 4 posto.

Fiskalna politika

Fiskalna politika i dalje je najosjetljivije područje u makroekonomskom sustavu. Međutim, u posljednje dvije godine mnogo je učinjeno i održivost fiskalne politike znatno poboljšana. Ovo poboljšanje vidljivo je i na tržištima, što potvrđuje razlika prinosa državnih obveznica koja se snižava (za približno 280 baznih bodova od kraja 1999.) i trenutačno iznosi 120 baznih bodova.

Vlasti su svjesne da je potrebno još puno toga učiniti. Zadaća je i dalje složena jer je za ostvarenje napretka u fiskalnoj konsolidaciji potrebno i odlučno napredovati sa strukturnim reformama. No vlasti se obvezuju ispuniti cilj vezan uz postizanje održive fiskalne pozicije. Ove godine planiraju smanjiti proračunski deficit konsolidirane središnje države za još jedan postotni bod BDP-a, dok će se prihodi smanjiti za gotovo 1,5 postotnih bodova BDP-a. Ovo podrazumijeva prilagodbu BDP-a od 2,5 postotnih bodova na rashodnoj strani, koju su vlasti odlučne provesti, bez obzira na manji podbačaj u prvom tromjesečju.

Nastojanja članova Misije da prikupi statističke podatke o općoj državi izuzetno su dobrodošla, a ovo je prvi put da se tablica s tim podacima daje na uvid Odboru. Važno je napomenuti da su podaci o proračunskom deficitu konsolidirane opće države ponešto nejasni jer se iz njih ne vidi fiskalna konsolidacija koja je u tijeku. Kako su napomenuli u bilješci 3., članovi Misije uključili su veliku potrošnju na infrastrukturne projekte koja nije obuhvaćena proračunom središnje države, sigurnosti radi, u proračun opće države. Iako vlasti uvažavaju ovakav oprezan pristup, žele još jednom naglasiti da je autocesta, trenutno u izgradnji, projekt koji se sam financira i za koji je u potpunosti u nadležno državno poduzeće (Hrvatske autoceste d.o.o.). Ovo poduzeće ima vlastite prihode (od naplate cestarina i prodaje benzina) koji će biti dostatni za otplatu zajmova i pokrivanje tekućih troškova održavanja.

Monetarna i tečajna politika

Monetarna politika i dalje je usredotočena na održavanje niske inflacije i praćenje kretanja tečaja. Upravo stabilnost tečaja (u odnosu na euro) doprinosi uspješnom ostvarenju inflacije od kraja 1993. Zbog iskustva iz razdoblja hiperinflacije, od sedamdesetih godina do ranih devedesetih, i nestabilnosti bankovnog sustava, građani su se naučili prilagođivati. Prilagodba se očitovala u dominaciji njemačke marke (sada u eurizaciji), koja nije prekinuta unatoč osmogodišnjem razdoblju monetarne stabilnosti.

Iz ovoga je jasno zašto se monetarna politika još uvijek uvelike oslanja na devizne intervencije i zašto bi sustav ciljane inflacije bio manje pogodan za naredno razdoblje. Članovi Misije preporučili su manje deviznih intervencija, veće oscilacije tečaja i strogu usredotočenost na inflaciju, što su vlasti dobro prihvatile. Ipak, najbolja teoretska rješenja ne daju uvijek očekivane (najbolje) rezultate. Osim povijesnih razloga, na monetarnu politiku utječe još jedan osebujan čimbenik-turistička sezona. Ljeto je uvijek doba godine u kojem su aprecijacijski pritisci najizraženiji, dok je zimi situacija obrnuta. Kad ne bi bilo intervencija, tečaj bi pokazivao mnogo jače sezonske oscilacije, što bi dodatno povećalo mogućnost špekulacija. Vlasti stoga prate tečajna kretanja nastojeći suzbiti bilo kakve špekulacije. Pritom imaju i jasan cilj, očuvanje stabilnosti cijena, koji je nedavno i formalno potvrđen zakonom o središnjoj banci. Dopustite mi da na kraju napomenem kako je ovakva politika potpuno u skladu s nastojanjima vlasti da se Hrvatska pridruži Europskoj uniji i uvede euro kao zakonsko sredstvo plaćanja, na način koji je dosljedan postupcima primjenjivim u gospodarstvima zemalja koje su na putu priključenja i u skladu s preporukama Europske unije i Europske središnje banke.

Financijski sustav

Hrvatski je financijski sustav, poput monetarne politike, pod velikim utjecajem prethodnih zbivanja u monetarnom području. Većina obveza izražena je u stranoj valuti, za razliku od relativno malog dijela aktive. Banke su rješenje za ovu neusklađenost našle u indeksaciji zajmova. Međutim, time se nije uklonio i neizravni kreditni rizik, koji bi se mogao pojaviti ako valuta znatnije deprecira. U FSSA¹ izvješću ova je slabost jasno istaknuta, a ustvari i nema brzog rješenja za ovaj problem. On će biti riješen kad se Hrvatska pridruži Europskoj uniji i prihvati euro.

Zanimljivo je primijetiti kako je najvažniji zaključak FSAP² misije, da je financijski sustav sada otporniji, nedavno doveden u pitanje. U ožujku 2002. došlo je do navale na Riječku banku (treću po veličini banku u Hrvatskoj), nakon što je objavljeno da je banka u deviznom poslovanju ostvarila gubitak od 100 mil. USD. Vlasti su odlučno i brzo reagirale; preuzele su većinski udjel za 1 euro, promijenile upravu i potom prodale banku drugoj inozemnoj banci. Pritom su zaradile približno 50 mil. EUR, a ujedno spasile banku.

Strukturne reforme

U izvješću se u točki 9. navodi nekoliko do sada provedenih strukturnih reformi. One su očito sveobuhvatne, što upućuje na cjelokupnu složenost programa reformi. Međutim, u istoj se točki navode i reforme koje se tek trebaju provesti. Vlasti u ovom trenutku reformiraju pravosudni sustav i pripremaju reforme sektora zdravstva i obrazovanja. Pored toga, u tijeku je široka rasprava o reformi tržišta rada, u koju su uključeni i zaposlenici i poslodavci. S obzirom na spor napredak u privatizaciji, primjećujem da strategija nije promijenjena, kao ni odlučnost vlasti da nastave s procesom. Pri privatizaciji bankovnog sustava vlasti, primjerice, nisu težile brzom ostvarenju privatizacijskih prihoda, već su se tražili strateški ulagači, čime se pojedinim bankama osigurala veća sigurnost u budućnosti. Zahvaljujući ovoj strategiji stvoren je izuzetno konkurentan i stabilan bankovni sustav.

Devizno ograničenje

Prije nego što zaključim, dopustite mi da istaknem jedno neugodno pitanje, vezano uz prijedlog odluke da se privremeno odobri devizno ograničenje koje podliježe članku VIII. Statuta MMF-a. Htio bih podsjetiti Odbor da je ovo pitanje "otkriveno" tek nedavno (1999.), iako zamrznuti devizni depoziti potiču otprije (od 1991.), a u sastavljanje su propisa koji se na navedeno pitanje odnosi od početka bili uključeni stručnjaci iz Fonda i Svjetske banke. Vlasti neprekidno tvrde (od 1999.) da u zamrznutim depozitima nema ničega što bi uzrokovalo devizno ograničenje. Obrazloženje Direkcije za pravne poslove MMF-a (LEG) kako postoji mogućnost da ti depoziti uključuju primitke od transakcija po tekućim računima, zapravo je u velikoj mjeri neutemeljeno. Čini se i da je Direkcija postupno shvatila kako je zaista teško povjerovati da su građani nakon sloma bivše Jugoslavije makar i na kratko ostavljali svoje tekuće devizne primitke na računima u bankama. Pored toga, ako je mali iznos tekućeg prihoda na deviznim računima građana i bio zamrznut 17. travnja

¹ engl. *Financial Sector Stability Assessment*-Procjena stabilnosti financijskog sektora

² engl. *Financial Sector Assessment Program*-Program procjene financijskog sektora

1991., ta su sredstva do sada isplaćena. Korisno je napomenuti da je neisplaćeni dio zamrznutih depozita 27. travnja 1991. iznosio 3,30 mlrd. USD, 31. prosinca 1999. 0,36 mlrd. USD, a 30. travnja 2002. 0,06 mlrd. USD.

Zbog ovoga je Direkcija početkom svibnja 2002. (prije nego što je misija EU1 otputovala za Zagreb) izjavila kako će, ukoliko su oba uvjeta zadovoljena (izjednačen tretman rezidenata i nerezidenata i isplaćene obračunate kamate) donijeti odluku da više ne postoji razlog za devizno ograničenje. Vlasti su odgovorile da su ta dva uvjeta zadovoljena mnogo prije 1999., u vrijeme kad je Direkcija "otkrila" slučaj. Ipak, od Odbora se ponovo traži da odobri devizno ograničenje. Direkcija je početkom srpnja zatražila od vlasti da se donese zakon koji obvezuje vlasti da, ukoliko (u svakom slučaju) zamrznuti depoziti još uvijek sadrže "tekuća" sredstva, ta sredstva odmah isplate. Vlasti su, držeći se načela, odlučile ne donijeti taj zakon. Ne samo da drže kako se ovom pitanju nije ispravno pristupilo, već imaju dosta razloga vjerovati kako se prema svim zemljama sljednicama bivše Jugoslavije ne postupa jednako. Vlasti su stoga zatražile od Direkcije da pripremi izvješće iz kojega bi se vidjelo postupa li se jednako prema svim zemljama sljednicama.

Zaključak

Premda su vlasti mnogo postigle u posljednje dvije godine, predstoje im mnogi izazovi, pogotovu u području javnih financija i strukturnih reformi. U potpunosti svjesne toga, vlasti žele ponovo naglasiti kako su čvrsto opredijeljene nastaviti s poslom započetim prije dvije godine. S tim u vezi, sa zadovoljstvom očekuju nastavak bliske i plodonosne suradnje s Fondom.